

Viipurin Suomalaisen
Kirjallisuusseuran
toimitteita

11

HELSINKI 1996

ISBN 951-96575-2-5
ISSN 1236-4304

Lappeenrannan Kirjapaino

Erkki Rautvuori

Koulutalon vihkiäiset Viipurissa v. 1885

Tarkoitukseni on kertoa, millä tavalla koulutalo vihittiin käyttöön Viipurissa v. 1885 eli 110 vuotta sitten. Ko. koulurakennus on Svenska Fruntimmerskolan ja aineiston tähän kuvaukseen olen saanut A.K. Sumeliuksen päiväkirjoista.

Aluksi ja taustaksi, kuka ja mikä mies oli Arthur Konrad Sumelius? Hän oli fil.maisteri ja toimi opettajana eli kollegana – kuten siihen aikaan nuorempaa lehtoria kutsuttiin – Viipurissa Svenska Fruntimmerskolanissa vuosina 1881–1890. Hän opetti historiaa, maantiedettä ja ruotsia. Ruotsin opettamisesta hän sanoo: ”On toivotonta, kun en saa oppilaitani kirjoittamaan korrektimmin. Harvoilla heistä on ruotsi ainoana äidinkielenä, sillä he kuulevat sen ohella suomea, saksaa ja venäjää. Ei ole mikään helppo asia opettaa viipurilaisille ruotsia.”

Myöhemmin hän hoiti lehtoraattia Viipurin Suomalaisessa realilyseossa, jossa hän opetti mm. suomea. Hänen oma äidinkielensä oli ruotsi ja suomen kielen taidostaan hän sanoo: ”Minä puhun suomea aika kankeasti. Minulla ei ole ollut tarpeeksi harjoitusta ja minun sanavarastoni ei ole tarpeeksi hyvä.” Niinpä hän kirjoitti päiväkirjansakin ruotsiksi mustekynää käyttäen. Kirjoituskonehan otti Suomessa näihin aikoihin vasta ensi askeleitaan.

Arthur-lehtorimme oli siinä suhteessa erikoinen persoona, että hän aloitti päiväkirjojensa kirjoittamisen heti tultuaan ylioppilaaksi v. 1871 ja jatkoi kirjoittamistaan joka ikinen päivä koko elämänsä ajan eli vuoteen 1908 saakka. Päivän tapahtumat kirjoitettiin hänen itsensä valmistamiin vihkoihin, joita kertyi 717 kpl à 24 lehteä, joten sivuja kertyi yhteensä 34.400. Päiväkirjat on talletettu Kansallisarkistoon, jossa ne ovat kenen tahansa, jolla aikaa riittää, luettavissa. Rousseauin tapaan hän ei kaihtanut intiimienkään asioiden julkituloa.

Kuten alussa mainitsin, koulutalon vihkiminen tapahtui v. 1885. Mutta jo sitä ennen hän mainitsee yhtä ja toista asiaan liittyvää. Syyskuun 4. päivänä 1881 hän sai nähdä koulun johtajattaren, rouva pormestarinna Peranderin luona koulutalon piirustukset. Talon paikaksi oli määrätty Katariinankadun (Linnankatu) ja Aleksanterinkadun (Karjalankatu) kulmaus.

Kaksi vuotta myöhemmin tammikuussa 1883 hänellä on iloinen uutinen. Keisarillinen Senaatti on vihdoin myöntänyt rahat Fruntimmerskolanin uuden talon rakentamiseen. ”Talon valmistuttua minun on määrä pitää vihkiäispuhe.” Toukokuussa hän kirjoittaa talon rakennustöiden olevan käynnissä. Samalla hän toteaa, että Suomalainen lyseo tulee saamaan tilat Viklundin uudessa talossa ja että venäläisen lyseon perustustyöt ovat käynnissä. Kun vielä otetaan huomioon, että keskuskansakoulukin sijaitsee melko lähellä, on koulukompleksissa neljä koulua lä-

hellä toisiaan. Samassa yhteydessä hän toteaa, että venäläistyminen Viipurissa lisääntyy, sillä tarkoitus on perustaa ruotsalaista tyttökoulua vastapäätä 8-luokkainen venäläinen tyttökoulu. Vuoden 1884 huhtikuun 17. päivän tiedoista käy ilmi hänen kuulleen, että koulun uudessa talossa on ollut tulipalo ja että talo on vaurioitunut. Vahingot eivät liene olleet kovin suuria, sillä hän saattoi todeta kevätlukukauden 1885 voivan alkaa uudessa koulurakennuksessa.

Sitten tuli vihkiäispäivä 5. helmikuuta 1885. Aamupäivällä hän kirjoittaa: ”Svenska Fruntimmerskolanin uusi talo vihitään tänään klo 11 aamupäivällä, juhlapäivälliset ovat klo 3 iltapäivällä ja illalla on teatterissa juhlanäytös, jossa esitetään Runebergin kirjoittama näytelmä ”Kan ej”. Anna minulle, oi Jumala, voimia ja mielenrauhaa sekä puhelahjaa.”

Sitten hän jatkaa kuvaustaan arvattavasti illalla juhlasta kotiuduttuaan. ”Menin jalkaisin lipuin koristettuun kouluun, jonne oppilaat olivat kokoontuneet hyvissä ajoin ja jonne myös muu yleisö saapui ajoissa. Minkäänlaista tungosta ei syntynyt.

Ohjelman mukaisesti T. Tornell toimitti rukouksen, jolloin oppilaat lauloivat niin kauniisti. Tervetuliaispuheen luki Lunelund, joka vaikutti melko rauhalliselta ja selviytyi melko hyvin. Emma Åkermannin runoja luki rouva S. Qvist aivan väärällä paatoksella niin että saattoi luulla hänen lukevan Viborgs Nyheteriä. Sitten on tekstissä lyhyt maininta ”Braun ell. fru Lenngren”. Ilmeisesti rouva on jostain esittänyt, mutta mitä? Sitä en ole pystynyt saamaan selville.

Eva Perander luki sähkösanomat, joita olivat lähettäneet Z. Topelius, nti Blomqvist ja Sonné. Tämän jälkeen oppilaat lauloivat juhkakantaatin. Nyt tuli minun vuoroni, joka olin saanut jo tarpeeksi puhaltaa. Luultavasti lienen onnistunut säilyttämään kohtalaisesti ulkonaisen rauhallisuuden ja ääneni ei vapissut hiukkaakaan. Ensimmäisen puolikkaan luin paremmin, mutta sitten aloin hutiloida, sillä tiesin, ettei minulla ollut paljoakaan mielenkiintoista sanottavaa. Juhla päättyi Maamme-lauluun ja Sörensenin soittokunnan soittamaan marssiin.

Joitakin daameja ja herroja tuli kiittämään meitä esiintyjä, mikä ilahdutti minua suuresti. Yleisesti ottaen monet naiset lienevät tunteneet itsensä täydestä sydäimestä liikuttuneiksi siitä, että minä, joka vuosi sitten olin istunut syytettyjen penkillä (juoppous) olin nyt muuttunut siinä määrin, että minut voitiin katsoa kellovulliseksi hoitamaan tämä vaikein tehtävä. Kuppi kahvia juotiin rva Peranderin luona, joka sai oppilailta suuren kukkalaitteen ja Tornellilta ja minulta lämpimiä sanoja.

Juhlapäivällisillä ei ollut paikkajärjestelyjä, joten mihinkään ryhmämuodostuksiin ei kiinnitetty huomiota. Minä jouduin istumaan lähelle asessori Lavoniusta ja hänen rouvaansa, joka mulkoili minua niin lämpimästi. Edelleen oli lähelläni tuomarrouva Söderhjelm, joka osoitti suurta ystävällisyyttä. Muuten lähimmät naapurini olivat Öhrbom ja Hauvonen. Monia puheita pidettiin. Niitä pitivät rovasti M. Forstén, jonka puhe sisälsi suurta osanottoa ja imartelua sekä N.A. Zilliacus, joka puhui Peranderin eukolle. Tässä yhteydessä kaikki vanhemmat eivät välittäneet skoolata opettajien ja opettajattarien kanssa, joille myös kohotettiin maljoja. Puheita pitivät myös D.W. Åkerman, G.W. Walle ja eräät muut. Lunelund piti vastauspuheen meidän puolestamme.

Tunsin piinalliseksi olla mukana koko tilaisuudessa, koska pelkästä vedestä en saanut inspiraatiota enkä myöskään erityisen hyvin voinut sietää eräitä läsnäolevia. Nälkäisenä ja suuressa määrin kiusaantuneena nousin pöydästä ja siirryin Seurahuoneen puolelle, missä tunnelma oli iloisempi.

Teatterissa olin melkein päliiksi välinpitämätön voidakseni nauttia hyvästä näytelmästä ja kuvaelmista. Kuvaamattoman väsyneenä ruumiin ja sielun puolesta tulin kotiin klo 11 ja söin yhden voileivän. Kloraalin avulla pääsin uneen. Raskas ja merkityksellinen päivä oli päättynyt.

Minun arvovaltani Viipurissa oli luultavasti suurempi kuin koskaan aikaisemmin. Niin, nyt olisi oikea hetki kuolla, sillä tiedän, että silloin vuodatettaisiin eräitä kaipauksen kyyneleitä. Mutta jos nyt teen joitakin tuhmuuksia, kaikki voi mennä päin mäntyä.”

Seuraavana päivänä hän jatkaa kirjoitusta. ”Olin melko väsynyt koulussa, mutta toivon, että kaikki sujuu vanhaa latuaan. Östra Finland-lehdessä oli hyvin niukka referaatti juhlasta. Minun esitelmäni sanottiin olleen intresantti. Meidän lahjastamme rva Peranderille ei puhuta mitään. Eräässä myöhemmässä tilaisuudessa Emma Åkerman lausui kohteliaisuuksia niistä vapaista ja korkealentoisista ajatuksista, joita minulla oli naiskysymyksestä.

Oppilaat olivat pyytäneet saada kopioida Tornellin, Lunelundin ja minun puheet. Kyllä sitä nyt ollaan populääri! Emelaeukselta kuulin, kuinka ihastuneita naiset – erityisesti Miss Kihlgren – olivat olleet minun esitelmästäni. He olivat mm. kiinnittäneet huomiota minun ääneeni, jonka he olivat havainneet miellyttäväksi ja taipuisaksi.”

Seuraavan päivän merkinnöistä todettakoon tässä aiheen ulkopuolelta seuraava ote: ”Ivar Schröderin asianajotoimisto on ensimmäinen Viipurissa, ehkä koko Suomessa, sillä kuka olisi tullut vielä niin pitkälle, että hän käyttäisi kirjoituskonetta.”

Pari kuukautta myöhemmin Arthur Konrad palaa vielä kouluasiaan ja kirjoittaa ”pastori Tornellilta kuulin, että johtajatar on ehdottanut opettajahuoneen vaihtoa, sillä kun he ovat klosetissa, kuuluu ääniä luokkahuoneeseen, mikä johtuu ilmanvaihtoputkista.” – Tällainen oli siis Viipurin Ruotsalaisen tyttökoulun koulurakennuksen vihkiäisjuhla sellaisen henkilön kuvaamana, joka itse on osallistunut juhlallisuuksiin.